

Tuntematon matkailumaa

VUORISTO, KAI-VEIKKO & NINA VESTERINEN (2001). *Lumen ja suven maa: Suomen matkailumaantiede*. 345 s. WSOY, Porvoo.

Matkailun asema yliopisto- ja korkeakouluopetuksessa on viime vuosina parantunut. Yhä useammassa oppilaitoksessa annetaan matkailualan kurssiopetusta ja matkailututkimuksessa voi suorittaa jo yliopistollisia jatko-opintoja. Maantieteessäkin matkailuopetuksen ja -tutkimuksen asema on jossain määrin voimistunut. Kotimaisessa matkailututkimuksessa maantieteilijät ovat itse asiassa toimineet näkyvästi jo pitkään ja ansioituneet erityisesti alan opetus- ja kurssimateriaalin tuottajina. Tätä perinnettä jatkaa myös teos *Lumen ja suven maa*.

Emeritusprofessori Kai-Veikko Vuoristo on aiemmin kirjoittanut yksin ja yhdessä muiden kanssa lukuisan joukon matkailualan oppikirjoja ja tehnyt pitkään ansiokasta matkailumaantieteen tutkimustyötä. Tässäkin teoksessa hän vastaa suurimmasta osasta tekstiosuutta. Nina Vesterinen on laatinut matkailuelinkeinoja koskevat konkreettiset esimerkkitapaukset sekä kappaleiden perään liitetyt ongelmanratkaisuihin ja keskustelutehtävät.

Teoksen tavoitteena on tarkastella ja kuvata Suomea matkailumaana matkailun edellytysten ja toteutuneen matkailun valossa. Näkökulma Suomen matkailulliseen asemaan ja mahdollisuuksiin on ajankohtainen ja korostetun maantieteellinen. Kirjoittajien mukaan teoksen keskeisenä lähtökohtana on »Suomen matkailumaantieteellisen aluerakenteen selvittäminen, tulkitseminen ja ymmärtäminen» (s. 10). Toisaalta taustalla on aatteellisiakin latauksia. Yhtenä huolen aiheena Vuoristo ja Vesterinen nostavat esiin suomalaisten huonon oman maansa ja juuriensa tuntemisen. Niin ollen kirjan eräänä keskeisenä – *topeliaanisena* – taustatavoitteena on »vahvistaa lukijaa uskossa omaan maahan kiehtovana matkailukohteena» (s. 9) ja siten saattaa tuntematon (matkailu)maa tutuksi sen omille kansalaisille. Samalla pyrkimyksenä on päästä eroon hallitsevasta ja yksipuolisesta Suomen matkailumaaleimasta: teoksen läpi käytyään lukijan tulisi nähdä Suomi matkailulliselta alueidentiteetiltään monikerroksellisena ja muunakin kuin vain »tuhansien järvien maana».

Teos jakaantuu viiteen päälukuun. Johdannossa luodaan katsaus matkailumaantieteen tärkeisiin käsitteisiin ja matkailututkimuksen tilastolähteisiin. Toisessa osassa esitellään Suomi matkailumaana johdannossa esiteltujen käsitteiden kautta. Samalla pohditaan Suomen matkailun toiminta-ajatusta ja imagoa. Kolmannessa pääluvussa tarkastellaan toteutunutta matkailua lähdeaineistoa analysoimalla. Keskeisenä näkökulmana on matkailun alueellinen tarkastelu. Lisäksi arvioidaan sitä, miten toteutunut matkailu vastaa Suomen toiminta-ajatusta matkailumaana. Neljännessä luvussa luodaan maantieteellinen viitekehys viidennen luvun yksityiskohtaiselle Suomen matkailun alueellisen rakenteen tarkastelulle. Tämä tarkastelu on sisällöllisesti teoksen uusinta antia ja ylivoimaisesti sen laajin kokonaisuus. Luku on otsikoitu Reino Kalliolan (1958) hengessä »Matkailu-Suomi rannikolta tuntureille», mutta varsinaiset aluekuvaukset on ryhmitelty soveltamalla Matkailun edis-

tämiskeskuksen aluejakoa Kulttuurialueeseen, Järvi-alueeseen, Vaara-alueeseen, Pohjanmaahan ja Lappiin. Jaottelulla lienee varhaisemmat yhteytensä myös maantieteen maisema-alueanalyysiin.

Suomen matkailualueiden kuvaaminen ja erityisesti aiempaa yksityiskohtaisempi matkailun aluerakenteen erittely on haastava tehtävä, jossa kirjoittajat ovat onnistuneet. Tarkka jaottelu perustuu pitkälti matkailumaantieteen malleihin toiminnallisista ja homogeenista matkailualueista (ks. Smith 1989: 163), joita he erittelevät yhteensä 22 kappaletta (mm. Helsinki ympäristöineen, Kotkan–Haminan alue, Kainuun matkailualue ja Koillismaan–Sallan matkailualue).

Kirjassa esitetyt aluejaot, -rajaukset ja -kuvaukset ovat perusteellisia ja vaikuttavat perustelluilta. Matkailualueiden yksityiskohtaisen rajaamisen ja kuvaamisen haasteellisuutta lisää kuitenkin se, että kirjoittajat asettavat näin tehdessään paikallistuntemuksensa ja tietojensa ajankohtaisuuden kriittisen arvioinnin kohteeksi. Pieniä virheitä ei luonnollisesti ole voitu välttää kirjoittajien pitkällisestä Suomen matkailun aluerakenteen tuntemuksesta huolimatta. Alueiden käsittely on kuitenkin asiantuntevaa ja ajankohtaisiin tietoihin perustuvaa. Paikka paikoin on jopa menty asioiden edelle: toisin kuin teoksessa todetaan (ss. 46–47), »Ylläksen» kansallispuistoa ei ole vielä perustettu, vaan suunniteltu Ylläs–Aakenus-kansallispuisto perustettaneen aikaisintaan vuonna 2002. Samoin laajennettu »Luoston–Pyhänturin kansallispuisto» (s. 268) saanee lakinsa aikaisintaan vuonna 2004.

Vuoriston ja Vesterisen kirjassa ei ole erillistä yhteenvetoa. Sellainen on ilmeisesti ollut tarkoitus laatia, sillä johdannossa kirjoittajat toteavat teoksen jakaantuvan kuuteen päälukuun toteutuneen viiden sijaan. Nyt syntyneeseen sijaittuun tekstiin ja päälukujen perään, mikä on onnistunut ratkaisu.

Kirja vastaa hyvin tekijöidensä asettamiin tavoitteisiin eikä teos sisällä merkittäviä puutteita niiden suhteen. Ainostaan matkailun aluesuunnittelun käsittelyyn olisin kaivannut kenties hieman laajempaa, viimeaikaisiin muutoksiin puretuvaa otetta. Kirjoittajat ottavat ansiokkaasti esille matkailun poliittisen ja muiden maankäytön muotojen kanssa kilpailevan aseman. Samoin he korostavat matkailun alueellista luonnetta eritasoiset hallinnolliset rajat ylittävänä toimintana. Tähän liittyvän, kuntarajat ylittävän matkailusuunnittelutarpeen käsittelyn yhteydessä ei kuitenkaan mainita maakunta-kaavojen roolia. Nykyinen maakunta-kaavoitus korvaa seutukaavat sitä mukaa kun kaavoitus etenee. Kirjassa myös todetaan, ettei kattavaa »valtakunnankaavaa» ole. Se on totta, mutta tätä puutetta korvaavat osittain valtioneuvoston vahvistamat valtakunnan alueiden käyttö-tavoitteet.

Kirjan takakannessa todetaan, että teos on ensimmäinen tieteelliseen tutkimukseen perustuva Suomen matkailun ja matkailualueiden analyysi. Jossain muussa yhteydessä tästä (kustantajan?) väittämästä saattaisi ainakin toinen kirjoittajista aiheellisesti närkästyä (ks. esim. Vuoristo 1969a, 1969b). Utta tässä teoksessa on erityisesti Suomen matkailurakenteen analyysin ja sen

sisältämän kuvauksen laajuus ja tarkkuus. Kirja on tarkoitettu erityisesti yliopisto- ja korkeakoulukäyttöön, mihin tehtävään se on hyvä esitys. Kirja palvelee myös aatteellista tarkoitustaan: Suomi tulee teoksen kautta lukijalle aiempaa tutummaksi matkailumaana.

KIRJALLISUUS

Kalliola, R. (1958). *Suomen kaunis luonto mereltä tuntureille*. 604 s. WSOY, Porvoo.

Smith, S. L. J. (1989). *Tourism analysis: a handbook*. 220 s. Longman, London.

Vuoristo, K.-V. (1969a). Fluctuations in the movement of summer tourist in Finland. *Fennia* 98: 4. 43 s.

Vuoristo, K.-V. (1969b). On the geographical features of tourism in Finland. *Fennia* 99: 3. 48 s.

JARKKO SAARINEN

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta,
Lapin yliopisto